

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

“Погоджено”

рішенням Вченої ради академії
протокол №3 від 22.02.2017 року

“Затверджено”

ректор Хмельницької гуманітарно-
педагогічної академії

І.М.Шоробура

ПОЛОЖЕННЯ
про організацію самостійної роботи студентів
у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії

1. Загальні положення

1.1. Дане положення укладено на підставі закону „Про вищу освіту”, Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії та статуту ХГПА.

1.2. Самостійна робота студентів (СРС) – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються студентом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. СРС є основним засобом засвоєння навчального матеріалу поза аудиторною навчальною роботою. СРС спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами під час навчання, їх поглиблення, набуття і удосконалення практичних навичок та умінь відповідно до обраної спеціальності.

1.3. Підвищення ролі самостійної роботи в процесі навчання у вищому навчальному закладі вимагає відповідної організації навчального процесу, модернізації навчально-методичної документації, розробки нових дидактичних засобів навчання, навчально-методичної літератури, спрямованої на ефективну організацію самостійної роботи студентів, нових форм та методів контролю та самоконтролю знань.

1.4. Дане положення визначає вимоги та умови, що необхідні для організації самостійної навчальної та наукової роботи студентів, та спрямоване на вирішення таких завдань:

- визначення принципів та порядку організації самостійної роботи студентів ХГПА;
- створення умов для реалізації єдиного підходу викладачів до організації самостійної роботи студентів;

– визначення ролі та завдань підрозділів академії в організації СРС.

2. Зміст і види самостійної роботи студента

2.1. Зміст самостійної роботи студента визначається робочою програмою конкретної дисципліни, завданнями та рекомендаціями викладача.

2.2. Самостійна робота студентів включає:

- підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних тощо);
- виконання завдань з навчальної дисципліни протягом семестру;
- роботу над окремими темами навчальних дисциплін, які згідно з робочою програмою дисциплін винесені на самостійне опрацювання студентів;
- підготовку до всіх видів контрольних випробувань, у тому числі до комплексних контрольних робіт;
- виконання завдань, передбачених програмою практики;
- роботу в студентських наукових гуртках, семінарах тощо;
- участь у роботі факультативів, спецкурсах тощо;
- участь у науковій і науково-методичній роботі кафедр, факультетів;
- участь у наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, конкурсах, олімпіадах тощо;
- підготовку до підсумкової державної атестації.

2.3. Для організації СРС необхідні такі умови: готовність студентів до самостійної роботи, мотив для надбання знань; наявність і доступність необхідної навчально-методичної літератури та довідкового матеріалу; наявність відповідної матеріально-технічної бази: навчально-лабораторного обладнання, комп'ютерних класів тощо; система регулярного контролю якості виконаної самостійної роботи; консультаційна допомога викладача.

3. Організаційно-методичне забезпечення самостійної роботи студента

3.1. Навчальний час, що відводиться для самостійної роботи студента, визначається навчальним (робочим навчальним) планом. Співвідношення обсягів СРС та аудиторних занять визначається з урахуванням специфіки та змісту конкретної навчальної дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньої програми, а також питомої ваги у навчальному процесі практичних, семінарських і лабораторних занять.

3.2. Організацію СРС у ХГПА забезпечують:

- науково-методична рада;

- декани факультетів академії;
- керівник навчально-методичного відділу;
- кафедри академії;
- професорсько-викладацький склад ХГПА.

3.3. Науково-методична рада ХГПА:

- здійснює аналіз та експертизу робочих планів, навчальних та робочих програм дисциплін, рекомендує їх до затвердження Вченій раді академії;
- готує до засідань Вченої ради ХГПА документи та матеріали з питань навчально-методичної роботи, зокрема з питань організації самостійної роботи студентів;
- здійснює контроль за виконанням рішень Вченої ради ХГПА з питань навчально-методичної роботи, зокрема з питань організації самостійної роботи студентів.

3.4. Навчально-методичний відділ:

- розробляє та вдосконалює Положення про організацію самостійної роботи студентів ХГПА та іншу нормативну документацію щодо СРС;
- інформує факультети про нормативні документи та рекомендації Міністерства освіти і науки України з питань організації самостійної роботи студентів;
- надає методичну допомогу факультетам та кафедрам в організації СРС;
- контролює планування та організацію СРС у ХГПА, в факультетах і кафедрах;
- забезпечує формування та постійне оновлення електронної бази навчально-методичної літератури, підготовленої викладачами та співробітниками ХГПА, та вільний доступ до неї;
- надає методичну допомогу викладачам у створенні навчально-методичної літератури, зокрема, призначеної для самостійної роботи студентів.

3.5. Деканати факультетів ХГПА:

- планують обсяг СРС;
- контролюють дотримання графіку навчального процесу на факультеті.

3.6. Кафедри ХГПА:

визначають:

- основні напрями, зміст, форми та методи підготовки студентів до самостійної роботи, формують мотивацію до одержання знань та навичок;
- конкретний зміст, обсяг матеріалу для самостійного вивчення з кожної дисципліни у відповідності до навчального плану;
- спосіб викладення навчального матеріалу в методичній літературі (навчальних посібниках, методичних вказівках тощо) в доступній для ефективного засвоєння формі;

- бюджет часу студента, необхідний для засвоєння певного обсягу матеріалу з кожної конкретної дисципліни;

- основні напрями наукової роботи студентів;

включають:

- питання організації СРС до змісту пропедевтичних (пропедевтика – вступ у будь яку науку, систематично викладений у стислій та елементарній формі) тем дисциплін;

забезпечують та здійснюють:

- контроль за організацією та якістю виконання СРС;

- аналіз ефективності СРС, внесення коректив з метою активізації та удосконалення СРС;

- моніторинг розвитку навичок СРС у студентства та пропонують рекомендації щодо їх удосконалення.

3.7. Викладачі ХГПА

ознайомлюють студентів:

- з формами та методами організації навчального процесу в академії, основами наукової організації праці, методикою самостійної роботи, критеріями оцінювання якості самостійної роботи;

- метою, засобами, трудомісткістю, строками виконання, формами контролю СРС.

формують:

- навички роботи з підручниками, класичними першоджерелами та сучасною науковою літературою;

- навички пошуку оптимальних варіантів відповідей, рішень;

- навички науково-дослідної роботи;

проводять, здійснюють:

- групові та індивідуальні консультації;

- систематичний контроль за виконанням студентами завдань, рекомендованих до самостійного опрацювання;

- аналіз та оцінку роботи студента;

3.8.Бібліотека ХГПА:

- організовує консультації з бібліографії з метою формування у студентів навичок пошуку інформації, вміння орієнтуватися в довідково-бібліографічному апараті бібліотеки, інформаційних системах і базах даних;

– надає студентам допомогу в організації роботи з навчально-методичною літературою.

4. Матеріально-технічне та інформаційне забезпечення умов для самостійної роботи

4.1. Самостійна робота студента над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної навчальної дисципліни може виконуватися у бібліотеці, навчальних кабінетах і лабораторіях, комп'ютерних класах, а також в домашніх умовах.

4.2. Академія створює студенту всі умови, необхідні для успішної самостійної навчальної роботи, зокрема забезпечує доступ до навчальної та лабораторної бази, комп'ютерних класів, бібліотечного фонду.

4.3. При організації самостійної роботи студентів з використанням складного обладнання чи устаткування, складних систем доступу до інформації надається допомога і можливість отримання необхідної консультації з боку фахівця.

4.4. Бібліотека ХГПА забезпечує СРС необхідною літературою та інформацією (комплектує бібліотечний фонд навчальною, методичною, науковою, періодичною, довідковою літературою згідно з навчальними планами і програмами (в тому числі літературою на електронних носіях).

4.5. Редакційно-видавничий центр академії забезпечує видання навчальної, навчально-методичної, наукової літератури.

4.6. Самостійна робота студентів може також проводитись на базах практики в період проведення всіх видів навчальних та виробничих практик.

4.7. При проведенні лабораторних з метою безпечного проведення робіт всі студенти ознайомлюються з правилами техніки безпеки, протипожежними заходами, правилами особистої гігієни, способами надання першої медичної допомоги при нещасних випадках і т.п.

5. Методичне забезпечення самостійної роботи

5.1. Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичної літератури, передбаченої для вивчення конкретних навчальних дисциплін.

До навчально-методичного забезпечення відносяться:

- навчальні, робочі програми дисциплін, підручники та навчальні посібники, навчальні матеріали як в друкованому, так і в електронному вигляді;
- методичні рекомендації та посібники з організації СРС;
- завдання для самостійної роботи студентів;

- інструкції та методичні вказівки до виконання практичних та лабораторних робіт,
- тематика рефератів та доповідей;
- тематика курсових робіт і методичні рекомендації щодо їх виконання;
- зразки оформлення індивідуальних завдань, передбачених робочою програмою дисципліни;
- питання до іспитів та заліків;
- методичні вказівки щодо написання та оформлення звітів про проходження практики;
- тематичні зошити з самостійної роботи.

5.2. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів повинне передбачити й засоби самоконтролю (тести, пакети ККР та ККЗ тощо).

5.3. Навчально-методична література повинна розроблятися з урахуванням специфіки різних видів самостійної роботи, в ній має бути визначена система оцінювання результатів СРС.

6. Організація самостійної роботи студентів

6.1. Методика організації самостійної роботи залежить від структури, характеру та особливостей дисципліни, що вивчається, обсягу годин, виділених на її вивчення, виду завдань для самостійної роботи, рівня підготовки студентів та умов навчальної діяльності.

6.2. Обсяг часу, який має бути витрачено на СРС, розраховується як різниця між загальною кількістю годин, виділених на вивчення дисципліни, та кількістю аудиторних (контактних) годин, визначених навчальним планом.

6.3. Визначення змісту самостійної роботи студентів, форм та методів її організації покладається на кафедру.

Формування змісту самостійної роботи включає:

- визначення та обґрунтування необхідного переліку розділів, тем, питань, завдань, що виносяться на самостійну роботу студентів;
- визначення змісту та обсягу теоретичної навчальної інформації та практичних завдань з кожної теми, які виносяться на СРС;
- відбір методів та форм самостійної роботи студентів відповідно до сучасних технологій навчання;
- визначення форм та методів контролю за самостійним виконанням студентами завдань;
- розробка критеріїв оцінювання результатів СРС.

6.4. Критерії визначення навчальних матеріалів, які можуть бути запропоновані студентам для самостійного опрацювання:

- взаємозв'язок змісту навчального матеріалу для самостійної роботи з матеріалом, вивченим в процесі аудиторних занять;
- відповідність обсягу та рівня складності запропонованого навчального матеріалу реальним можливостям, рівню підготовленості студентів та часу, відведеному на самостійне вивчення даного матеріалу;
- змістовно-технологічний взаємозв'язок між формами та методами самостійного вивчення студентами навчального матеріалу, самоконтролю знань, з одного боку, та дидактичними вимогами до рівня засвоєння, засобами контролю та оцінювання набутих знань, з іншого;

6.5. На самостійне опрацювання студентів виносяться навчальні матеріали:

- за рівнем складності доступні для самостійного вивчення;
- що розширюють, доповнюють, деталізують знання основ, викладених в базовому курсі;
- аналогічні вивченим, побудовані на принципах, вже розглянутих у попередніх темах;
- описові, фактологічні (наприклад, матеріали з історії науки);
- спрямовані на формування навичок та стійких знань: вправи, задачі, ситуації.
- матеріали практичного спрямування.

Винесення тих чи інших тем навчального курсу на самостійне опрацювання студентів залежить від рівня методичного забезпечення дисципліни в цілому та окремих її тем зокрема.

6.6. Планування самостійної роботи студентів на кафедрі

Робочі програми дисциплін, які складаються викладачами і затверджуються на засіданні Науково-методичної ради ХГПА, передбачають:

- визначення в кожній темі дисципліни питань, які виносяться на самостійну роботу студентів, з посиланням на основну та додаткову літературу;
- перелік рекомендованої навчальної та інструктивно-методичної літератури до практичних та семінарських занять, лабораторних робіт із зазначенням сторінок до кожної теми;
- окремий розділ «Організація СРС», в якому укладач має визначити мету та основні види можливих індивідуальних завдань (курскових робіт, рефератів тощо), тематику (перелік тем та завдань) і вимоги до виконання та обсягу роботи із зазначенням кількості годин на СРС;

- критерії оцінювання знань, умінь та навичок студентів.

Робоча програма дисципліни складається лектором на основі навчальної програми дисципліни і регламентує обсяг, графік виконання, зміст аудиторної та самостійної роботи студентів при вивченні дисципліни.

В робочій програмі дисципліни в розділі „Організація СРС”, необхідно визначити теми або питання теоретичного матеріалу дисципліни, які виносяться на СРС, із зазначенням годин на їх вивчення.

6.7. Крім обов’язкового переліку загально академічних документів, в яких здійснюється планування самостійної роботи студентів, на кафедрах повинні бути створені *теки матеріалів для організації самостійної роботи студентів* з кожної конкретної дисципліни в паперовій або електронній формі. Ці теки являтимуть собою складову частину навчально-методичного комплексу дисципліни.

6.8. Керівництво самостійною роботою студентів відбувається за рахунок загального бюджету часу, запланованого на аудиторну та поза аудиторну роботу викладача:

- *консультації з навчальних дисциплін.* Консультації протягом семестру (поточні) проводяться згідно з графіком кафедри, консультації перед контрольним заходом (екзаменаційні) проводяться за графіком факультету;

- *перевірка і приймання контрольних робіт*, передбачених робочим навчальним планом, у студентів заочної форми навчання;

- *керівництво і оцінювання результатів індивідуальних завдань*, передбачених робочим навчальним планом, у студентів денної та заочної форми навчання, зокрема курсових робіт;

- *керівництво практикою студентів;*

Інші види діяльності з організації та керівництва СРС (розробка методичного забезпечення СРС, керівництво науковою роботою студентів, студентським науковим гуртком, факультативом, спецсеминаром тощо) відбуваються за рахунок загального бюджетного часу, запланованого на поза аудиторну роботу викладача.

6.9. Студенти, що приступають до вивчення дисципліни, на перших заняттях повинні бути поінформовані викладачем щодо системи організації самостійної роботи з даного курсу – обов’язкових та вибіркокових завдань, термінах їх виконання, кількості балів за кожен вид робіт, часу проведення консультацій, а також отримати докладну інформацію про основну та додаткову літературу, рекомендовану до самостійного вивчення дисципліни.

6.10. В навчальній та інструктивно-методичній літературі, яка розробляється викладачами кафедр для СРС, містяться методичні рекомендації до вивчення дисципліни, питання до самоконтролю, порядок та приклади розв'язання типових задач тощо.

7. Система контролю самостійної роботи студентів

7.1. Основною формою контролю та оцінювання самостійної роботи студентів є проведення контрольних заходів. Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань визначаються відповідною кафедрою. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому рівні або на окремих його завершених етапах. Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію студента.

7.2. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом в процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять.

7.3. Контроль СРС здійснюється в залежності від виду самостійної роботи і передбачає такі форми:

- тестування;
- контрольні роботи;
- контрольні питання після кожної лекції;
- співбесіда;
- захист курсових робіт;
- перевірка виконання індивідуальних завдань під час практики;
- ділові ігри та творчі наукові конференції;
- колоквіуми;
- завдання, що передбачають нестандартні рішення;
- звіти з виконання лабораторних та інших видів робіт;
- заповнення зошиту з самостійної роботи;
- інші форми.

7.4. Можливі форми самостійної роботи студентів, форми контролю та звітність

Види та форми самостійної роботи студентів	Форми контролю та звітності
<i>I. Підготовка до поточних аудиторних занять</i>	
1.1. Вивчення обов'язкової та додаткової літератури, текстів лекцій тощо	1.1. Активна участь в різних видах аудиторних занять
1.2. Виконання домашніх завдань	1.2.Перевірка правильності виконання завдань
1.3. Підготовка до семінарських (практичних, лабораторних) занять	1.3.Активна участь в семінарських (практичних, лабораторних) заняттях
1.4. Підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю	1.4.Написання контрольної роботи тощо
<i>II. Пошуково-аналітична робота</i>	
2.1. Пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою	2.1. Розгляд підготовлених матеріалів під час аудиторних занять
2.2. Написання реферату за заданою проблематикою	2.2. Обговорення (захист) матеріалів реферату під час аудиторних занять або перевірка роботи викладачем
2.3. Аналітичний розгляд наукової публікації	2.3. Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять
2.4. Аналіз конкретної виробничої ситуації та підготовка аналітичної записки	2.4. Розгляд підготовлених матеріалів, участь у діловій грі
2.5. Практикум з навчальної дисципліни з використанням програмного забезпечення	2.5. Перевірка правильності виконання завдань
2.6. Підготовка курсової роботи	2.6. Захист курсової роботи
2.7.Підготовка кваліфікаційної роботи	2.7. Захист кваліфікаційної роботи
<i>III. Наукова робота</i>	
3.1.Участь у наукових студентських конференціях і семінарах	3.1.Апробація результатів наукових досліджень на наукових студентських конференціях і семінарах
3.2.Підготовка наукових публікацій	3.2.Обговорення з викладачем підготовлених матеріалів, подача до друку результатів наукових досліджень
3.3.Виконання завдань в рамках дослідницьких проектів кафедри (інституту, факультету)	3.3.Використання результатів наукових досліджень в звіті з НДР, підготовка роботи на конкурс студентських наукових робіт
<i>IV. Проходження практики</i>	
4.1.Проходження практики	4.1.Звіт за результатами практики

7.5. Оцінки (бали), одержані студентами за виконання різних видів самостійної роботи, проставляються в журналі викладача і входять до складу кількості балів, яку отримав студент в результаті контролю його знань, умінь та навичок при виконанні усіх видів навчальних робіт, віднесених до відповідного модуля.

8. Критерії оцінки результатів СРС

8.1. В процесі проведення контрольних заходів викладач оцінює:

- рівень засвоєння студентом навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- вміння використовувати теоретичні знання при виконанні практичних задач;
- обґрунтованість та логічність викладення самостійно вивченого матеріалу;
- повноту розкриття теми дослідження;
- оформлення матеріалів згідно з висунутими вимогами.

9. Умови реалізації

Положення може бути змінено та доповнено за ініціативою ректора, Вченої чи Науково-методичної ради ХГПА.

Методичні ради факультетів можуть керуватись даним Положенням при розробці відповідних положень про організацію самостійної роботи студентів з урахуванням специфіки умов реалізації конкретних освітньо-професійних програм.